

חוסר תכלית

דר' אביתר בן צדף

תשובה לנייר העמדה של דר' בועז גנור, "מדיניות ישראל במבצע צוק איתן - הכרעה? הרתעה? הסדרה? התשה?" אשר פורסם ב-25 באוגוסט 2014.

מבצע (?) "צוק איתן" היה, כנראה, התקופה הארוכה ביותר של לחימה רצופה, שחוותה ישראל מאז הקמתה - בעלות גבוהה יחסית כלכלית ובאנשים. המבצע התארך כיוון שלהנהגת מדינת ישראל לא הייתה שום מטרה אסטרטגית בו, אלא רק רצון עמום להחזיר את השקט אל כנו.

פרדוקסלית, יותר מארבע-עשרה שנה אין שקט בגבול הדרומי של ישראל - למרות גירוש היהודים מגוש קטיף ולמרות התעלמות מופקרת של ממשלת ישראל ושל מערכת הביטחון מפגיעה נשנית בריבונות המדינה באמצעות ירי על יישובים. מערכת הביטחון הקימה את הגדר, ותכננה שתהיה קו ההגנה הישראלי - מבלי לחשוב על אפשרות, שהגדר תיעקף ממעל (באמצעות ירי, או באמצעות כטב"מים), או מתחת (באמצעות מנהרות). לא היה כל חדש בטכניקות לעקיפת הגדר, וגם לא היה כל חדש בהתעלמות השחצנית של מערכת הביטחון הישראלית מהמידע על האיומים ומגימוד הסכנה.

יתר על כן, "שקט" אינו יעד אסטרטגי של מדיניות. לכל היותר, הוא סיסמה נחמדה, שאין מאחוריה ממש אסטרטגי.¹ איך מודדים "שקט"? מי מפקח עליו? הרי תמיד אפשר להמציא סיפורים על "ארגונים סוררים", שאינם בשליטה (כמיטב מסורתם של יאסר ערפאת ושל מחמוד עבאס אבו-מאזן, יורשו).

ב"צוק איתן" התברר, שלמערכת הביטחון ולפיקוד העורף לא היו תכניות מסודרות להתמודד עם האיום על אזרחים. אדרבא, בחוסר מחשבה מביש החליט הצבא לפני המבצע לבטל את משרות רכזי הביטחון ביישובים מחד גיסא, וההתנדבות למשמר האזרחי / מתמ"ד מתדלדלת מאידך גיסא. כלומר, ההוראה לתושבי היישובים צמודי-הגדר להיכלא בממ"דים ללא נשק, ללא תדרוך, ללא קשר וללא כל אימון וארגון בהגנה עצמית גובלת בהפקרות.

¹ ונזכיר במאמר מוסגר את דברי זאב זיבוטינסקי ב"שיר בית"ר", "... כי שקט הוא רֶפֶשׁ, הפֶּקֶר דָּם וְנֶפֶשׁ ...".

ממשלת בריטניה פינתה באופן מסודר את ילדי לונדון המופצצת ב"קרב על בריטניה". אצלנו, לעומת זאת, הפקיר הצבא את האזרחים לגורלם, והסתפק בדיבורים ריקים, שחלקם לא היו אמת - כמעט כמו במלחמת לבנון השנייה.

ב"צוק איתן" היו גאות ושפל בעוצמת הפעילות הצבאית הישראלית - כולל כניסה קרקעית מהוססת לכמה מקומות - בתגובה, ולא כיוזמה. ככלל, הסתפקה מערכת הביטחון בפעילות אווירית וברי-מנגד² - פעולות די לא-תכליתיות, שהיו צפויות על-ידי חמאס, אך הייתה להן עוצמה גדולה ביחסי ציבור. מטרתן הייתה לכאורה להכות בחמאס - כמו סיכולים ממוקדים ספוראדיים, שכוונו לבכירים בארגון (בניגוד למדיניות מתמשכת של סיכולים, שהוכיחה את עצמה בהרבה מקרים של לוחמה בטרור ברחבי העולם).

"צוק איתן" הוכיח, כי הפעילות השבלונית של צבאנו אינה תכליתית - בעיקר, עקב קשיים בקרב המשולב הבין-זרועי אוויר-יבשה. מכל מקום, הוכח, שאי אפשר לטהר שטח בלי כניסה קרקעית אליו; ואין די בהפצצות ובהפגזות, כדי מלהשיג שליטה. ושוב - הכנסת כוחות היבשה צריכה להיות יצירתית ומפתיעה, מבלי שלחמאס תהיה היכולת להגיב, ולהתמודד. כלומר, יש להפעיל כוחות קונבנציונליים (חי"ר, כוחות מיוחדים, הנדסה ושריון) במתווי פעולה מיוחדים ומפתיעים, בחסות ארטילריה, חיל האוויר וחיל הים. גמישות אופרטיבית לא הייתה מעולם תכונה נפוצה בקרב מפקדי צבאנו - פרט ליחידים-סגולה.

הפעילות הישראלית ב"צוק איתן" פאסיבית ותגובתית, ולא הייתה בה יוזמה, שיש מאחוריה תכנית אסטרטגית. בין השאר, כיוון שהצבא שכנע את עצמו ואת ההנהגה, כבר לפני עשרות שנים, שצבא אינו יכול להכריע טרור - מסקנה, שאין לה שום אישוש היסטורי. במאה העשרים לבדה הכריעו צבאות עשרות ארגוני טרור ברחבי העולם. זו עבודה קשה, לא-נעימה ודורשת נחישות, אך זו משימתו של צבא, שמתכוון היטב ללחימה באויבי מדינתו ולא להזיות על מלחמה, שלא הייתה ולא תהיה.

אם ראשי הצבא חושבים, שהצבא אינו מתאים למשימה - עליהם להתפטר, ולפנות את מקומם לאנשים ראויים ומתאימים, ולא להמציא מחדש את ההיסטוריה, או לשרבט קודים אתיים וערכים יש-מאין להצדקת חדלונם.

"צוק איתן" החל תוך תמיכה בין-לאומית אדירה במדינת ישראל, אך היה ברור, שחמאס, סיענוי ועוזריו יעשו ככל יכולתם כדי לצמצם את חופש הפעולה הישראלי בזירה הבין-לאומית. מצד שני היה ברור, ששעון-החול המדיני פועל נגד ישראל - כמו בכל מלחמותיה. כלומר, לא היה לצבא כל הזמן שבעולם להגיע להישג צבאי.

בסיכומו של דבר, נראה, כי הנבחרת הישראלית עלתה למגרש "צוק איתן" עם הוראות לא לנצח, או חס וחלילה להפסיד - מתוך קוצר-ראות אסטרטגי, שאינו מבין את טיב העימות. זה משחק סכום-אפס, שבו רק אחד מנצח; ואם חמאס עלה מהריסות עזה ביום שאחרי צוהל ומנצח, לא יעזרו כל ההסברים המלומדים על היקף הנזק, שהמטנו עליו. הוא ניצח בעצם יכולתו לקום (כמו מתאגרף, שמחזיק מעמד בספירה - עד שהגונג נשמע). יכולת

² יש אומרים, שכוונו מראש אל מגרשים ריקים ואל בתים שפונו מתושביהם.

חמאס לספוג מכה כה אדירה, ולשרוד הייתה הפתעה גדולה, שחשפה את ערוותם של מעריכי המודיעין הישראליים.³

המשמעות האסטרטגית של אי-הבסת חמאס עצומה, כיוון שהיא מתדלקת את המשך העוינות של הארגון ושל ארגונים דומים, ומחזקת בעיניהם את תדמית "קורי העכביש" של ישראל ושל צבאה. אי-הבסת חמאס משמעותה חמורה בהרבה כיוון שהחלה הספירה לאחור לקראת העימות הבא, מבלי שתשתית חמאס הוכחדה ומבלי שמפקדיו חוסלו.

מבחינת החוסן הוכיח "צוק איתן", שהעורף חזק ואיתן - גם בגלל האמונה, ש"כיפת ברזל" מגנה על המדינה.⁴ החלטות שגויות של הצבא ושל מערכת הביטחון ממשיכות לפגוע בכושר עמידת הציבור ובלכידותו.

³ <http://www.iba.org.il/bet/bet.aspx?type=1&entity=1038735>

⁴ ללא כל קשר לוויכוח אודות המערכת וביצועיה.